משום דְּשָׁקִיל לֵיהּ וְיָהֵיב לֵיהּ נִיהֲלָהּ – נוטל הוא את כל העציץ ונותן לה בלא לעשות פעולה נוספת בין הכתיבה לנתינה. רָבָא אָמַר הגט פָּסוּל, אף אם יתן לה את כל העציץ, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִקְטוֹם – שמא לא יתן לה את כולו, אלא יתלוש את העלה שעליו כתוב הגט ויתננו לה, והגט פסול מהתורה, כיון שקצץ בין הכתיבה לנתינה:

הגמרא דנה בדיני הקניינים של עציץ נקוב: היה עָצִיץ נקוב שֶׁל אדם אֶחָד, וְהַזְּרָעִים הגדלים בו שֶׁל אדם אַחֵר, וּמָכַר בַּעַל עָצִיץ את העציץ לְבַעַל הַזְּרָעִים, כֵּיוָן שֶׁמָּשַׁךְ בעל הזרעים את העציץ כדי לקנותו, קָנָה, שהעציץ דינו כתלוש, ומטלטלין נקנים במשיכה. אבל אם מָכַר בַּעַל זְרָעִים את הזרעים לְבַעַל הָעָצִיץ, ולא נתן בעל העציץ מעות עבורם, לֹא קָנָה בעל העציץ את הזרעים, עַד שֶׁיַּחֲזִיק בִּזְרָעִים – עד שיעשה קנין חזקה בזרעים, כיון שהזרעים במחוברים לקרקע, שאינם נקנים במשיכה אלא בכסף בשטר ובחזקה.

היו הָעָצִיץ וְהַזְּרָעִים שֶׁל אדם אֶחָד, וּמְכָרָן לְאדם אַחֵר, הֶחֱזִיק בִּזְרָעִים, אף שלא עשה קנין מיוחד על העציץ, קָנָה אף את הָעָצִיץ, שאגב שקנה את הקרקע קנה גם את המטלטלין, וְוּ הִיא שֶׁשָּׁנִינוּ בקידושין (כו.) נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת – מטלטלין, נִקְנִין יחד עִם נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת – קרקעות, בִּכְסָף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה – באחד מן הקניינים שנעשו בקרקע, קנין כסף, שטר, או חזקה, ואין צריך לעשות קנין נוסף כדי לקנות את המטלטלין. אבל אם הקונה הֶחֱזִיק בָּעָצִיץ, אַף את הָעָצִיץ לֹא קָנָה, עַד שֶׁיַּחֲזִיק בִּזְרָעִים עצמם, כיון שהעציץ דינו כמטלטלין שאינם נקנים בחזקה.

הגמרא דנה בהלכות תרומות ומעשרות בעציץ נקוב: עציץ נקוב שעומד על הגבול, חלקו עומד על שטח ארץ ישראל וחלקו עומד בחוץ לארץ, אם נִקְּבוּ בָּאָרֶץ – הנקב שמשם הוא יונק מהאדמה, נמצא בתוך גבולות ארץ ישראל, וְנוֹפוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ – והענפים והעלים של העציץ נוטים מחוץ לעציץ, מעל קרקע חוץ לארץ, נחלקו אמוראים האם הזרעים חייבים במעשרות, אַבָּיֵי אָמַר, פָּטוּר נִקְּבוּ אַוְלֵינְן – הולכים אחרי מקום הנקב שמשם הוא יונק מהאדמה, וכיון שהנקב בארץ, הגדל בעציץ חייב במעשרות, רָבָא אָמַר, פָּטוּר נוֹפוֹ אַוְלֵינְן – הולכים אחרי מקום הנוף, וכיון שנופו בחוץ לארץ, הגדל בו פטור ממעשרות. הגמרא מבארת את מחלוקתם. בְּדְאַשְׁרוּשׁ – אם יצאו שורשים דרך הנקב בתוך קרקע ארץ ישראל, כּוּלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי שאין הולכים אחר הנוף, כיון שהוא מחובר ממש לאדמת ארץ ישראל, כִּי פְּלִיגִי, בְּדְלָא אַשְׁרוּשׁ – כשלא יצאו שרשים, לאביי הולכים אחרי מקום הנקב, ולרבא אחרי מקום הנוף.

מקשה הגמרא, וּבְדְאַשְׁרוּשׁ לֹא פְּלִיגִי – וכי כשהשרישו הזרעים בקרקע כולם מודים שהולכים אחר מקום היניקה, וְהָתְנַן בבבא מציעא (קיח:) שְׁתֵּי נְגוֹת זוֹ עַל גַּב זוֹ – שתי גינות של שני אנשים זו לצד זו, אלא שאחת גבוהה מחבירתה, וְגדל יֶרֶק בֵּינָתַיִם, על דופן גינתו של התחתון שהיא קרקעית גינתו של העליון, שיניקתו מהקרקע של הגינה העליונה, ואילו נופו נוטה מעל התחתונה, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, שֶׁל עֶלְיוֹן – הירק שייך לבעל הגינה העליונה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שֶׁל תַּחְתּוֹן. ומבואר שרבי יהודה סובר שאפילו שיניקתו מקרקע העליונה, הולכים אחרי מקום הנוף, והוא שייך לבעל הגינה התחתונה. מתרצת הגמרא, הָתָם כִּרְקָתָנֵי טַעְמָא – טעמו של רבי יהודה אינו משום שהולכים אחר הנוף, אלא כפי ששנינו שם, אָמַר רַבִּי מֵאִיר – לרבי יהודה, מָה אִם יְרָקָה בעל הגינה הָעֶלְיוֹן לִיטּוֹל אֶת עֶפְרוֹ ולהשוות גובה גינתו לגינה התחתונה, נמצא שאֵין כָּאן יֶרֶק, לכן הירק שייך לבעל הגינה העליונה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה – השיב על טענת רבי מאיר, מָה אִם יְרָקָה בעל הַתַּחְתּוֹן לְמַלּוֹאוֹת אֶת גִּנָּתוֹ עָפָר עד לגובה העליונה, נמצא שאֵין כָּאן יֶרֶק, לכן הירק שייך לבעל הגינה התחתונה, שבכך שלא ממלא את גינתו עפר, הוא גורם לכל גדילת ירק זה, ואין ראיה ממחלוקתם לדיני תרומות ומעשרות.

הגמרא מקשה קושיא נוספת. וְאַבָּתְּי – ועדיין האם שייך לומר שבְּדְאַשְׁרוּשׁ לֹא פְּלִיגִי – שאם השרישו הזרעים בקרקע ארץ ישראל כולם מודים שהולכים אחרי מקום ההשרשה בקרקע, וְהָא תַּנְיָא, אֵילָן שגדל בגבול ארץ ישראל מְקָצָתוֹ גדל על קרקע בָּאָרֶץ ישראל, וּמְקָצָתוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ, בכל פרי ופרי הגדל בו אנו אומרים שִׁטֶּבֶל – פרי שאינו מעושר וְחולין – הפטור ממעשר מְעוֹרָבִין זֶה בָּזֶה, כיון שיניקת כל פרי היא גם מקרקע ארץ ישראל שהגדל שם הוא טבל, וגם מקרקע חוץ לארץ שהגדל שם פטור, דִּבְרֵי רַבִּי. אבל רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הַגָּדֵל בְּחִיּוּב, חַיָּיב – פירות שנמצאים על האילן בתוך אויר ארץ ישראל, חייבים במעשרות, וְהַגָּדֵל בְּפִטּוּר, פָּטוּר – ופירות שנמצאים על האילן באויר חוץ לארץ, פטורים. מבארת הגמרא את הקושיא, מַאי לָאו – האם לא מדובר בברייתא שכל שרשי האילן נמצאים או בארץ ישראל או בחוץ לארץ, אלא שמְקָצַת מִנּוֹפוֹ נמצא בָּאָרֶץ, וּמְקָצַת נוֹפוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ, ונמצא שאף באופן זה בין לרבי ובין לרבן שמעון בן גמליאל הולכים אחרי מקום הנוף, וקשה על אביי הסובר שבהשרישו שהשורשים כולם נמצאים במקום אחד, אלא מְקָצַת שָׁרָשָׁיו גדלים בָּאָרֶץ ישראל, וּמְקָצַת שָׁרָשָׁיו בְּחוּצָה לָאָרֶץ, והפירות יונקים גם משני המקומות, ובזה נחלקו רבי ורבן שמעון בן גמליאל, אבל בשורשים הנמצאים במקום אחד, אפשר שכולם מודים שהולכים אחרי השורשים ולא אחר הנוף.

שואלת הגמרא, וּמַאי טַעְמָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הסובר שהפירות שנמצאים בחוץ לארץ פטורים ממעשרות, הרי הפירות יונקים גם מהשרשים הנמצאים בארץ. משיבה הגמרא, שמדובר דְּמַפְסִיק צוֹנְמָא – יש סלע מתחת האדמה שמפסיק בין השורשים שנמצאים בארץ ובין השורשים שנמצאים בחוץ לארץ, ולכך אין החלק של האילן שגדל בחוץ לארץ יונק מהשורשים שבארץ ישראל. שואלת הגמרא, אם מדובר שיש סלע המפסיק, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי הסובר שבכל פרי ופרי יש חלק שחייב במעשרות וחלק שפטור. משיבה הגמרא, דְּהַדְרֵי עֲרֵבֵי – הסלע מפסיק בין השורשים רק עד מקום הגזע, אבל משם ולמעלה הוא אחד, נמצא שיניקת השורשים מעורבת בגוף האילן, ובכל פרי ופרי טבל וחולין מעורבים זה בזה.

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי – באיזה סברא נחלקו רבי ורבן שמעון בן גמליאל, מַר – רבי סָבַר, אֲוִירָא מְכַלֵּכֵל – שאף על פי שהשורשים שבקרקע הם מובדלים, מכל מקום כיון שמן הגזע ולמעלה [החלק שרואה את פני האויר] אינו מובדל, הוא מערב את היניקות שבאילן. וּמַר – ורבן שמעון בן גמליאל סָבַר, הָאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי – זה עומד לעצמו וזה עומד לעצמו, כלומר, כיון שהשורשים שבתוך הקרקע מובדלים, אין האויר מבלבל ומערב את היניקות, אלא כל פרי יונק רק ממקום השורשים:

שנינו במשנה, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר כּוֹ' אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתרא, מפני שהוא יכול להזדייף:

הגמרא מבארת מהו דיפתרא. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבִּי מִשְּׁמֵיהּ דְּעוּלָּא, שְׁלֹשָׁה עוֹרוֹת הֵן – שלשה דרגות יש בעיבוד העור, וחלוקים הם בשמם ובשיעורם. ואלו שמותן: מַצָּה, חֵיפָּה, וְדִיפְתְּרָא. העור ששמו מַצָּה, כְּמַשְׁמָעוֹ – הרי הוא דומה למצה בכך דְּלֹא מָלְחִי – שלא עובד במלח, וּדְלֹא קָמִיחַ – ולא עובד בקמח, וּדְלֹא אָפְיִין – ולא עובד בעפצים, שהם שלשת החלקים בעיבוד העור, ודומה למצה שלא נעשה בו שום תיקון שעושים בלחם רגיל. מבררת הגמרא לְמַאי הִלְכְתָא – לאיזה הלכה שנינו שיש לעורות שיעורים שונים. מבארת הגמרא, לְהוֹצָאַת שַׁבָּת – לענין הוצאה מרשות לרשות בשבת, שלכל עור יש שיעור מסוים שדווקא בשיעור זה חייב על הוצאתו. וְכַמָּה שִׁיעוּרוֹ של העור ששמו 'מצה'. מבארת הגמרא, כִּדְקָתָנֵי רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה, שיהיה בו לכל הפחות שיעור כְּדֵי לָצוּר מִשְׁקָל קְטָנָה – לבסות בה משקולת קטנה של עופרת. וְכַמָּה – ומה גודלה של משקולת זו, אָמַר אַבָּיֵי, כִּי רֵיבָּעָא דְּרֵיבָּעָא דְּפוּמְבְּדִיתָא – כמו רבע רביעית שזה המשקל הקטן שבפומבדיתא.

העור ששמו חֵיפָּה, הוא עור דְּמָלְחִי וְלֹא קָמִיחַ וְלֹא אָפְיִין – מעובד במלח, ולא מעובד בקמח ובעפצים. מבררת הגמרא, לְמַאי

המשך בעמוד קסח

הִילְכָתָא – לאיזה הלכה שנינו שיעור זה. מבארת הגמרא, **לְהוֹצָאַת שַׁבָּת. וְכַמָּה שִׁיעוּרוֹ** של העור ששמו 'חיפה', **כְּדִרְתָּנַן** בשבת (עה:) **עוֹר כְּדֵי לַעֲשׂוֹת** בו **קֻמְּיָא** – שכיון שמתוקן קצת ראוי לכסות ולעטוף בו קמיעין.

דִּיפְתְּרָא הוא עור, **דְּמָלְיֵיחַ וְקָמִיחַ וְלָא אָפְיֵין** – שמעובד במלח ובקמח, ולא בעפצים. **לְמַאי הִילְכָתָא** – לאיזה הלכה שנינו שיעורו של עור זה. מבארת הגמרא, **לְהוֹצָאַת שַׁבָּת. וְכַמָּה שִׁיעוּרוֹ.** מבארת הגמרא, אם יש בו מקום **כְּדֵי לִכְתּוֹב עָלָיו אֶת הַגֵּט,** כמו ששנינו במשנתינו שרבנן מכשירים לכתוב גט על דיפתרא:

שנינו במשנה, **וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין** גט שנכתב על הנייר המחוק או על הדיפתרא:

מבררת הגמרא, **מַאן חֲכָמִים** – מי הם החכמים שמכשירים גט זה, ומה טעמם. **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר,**

חכמים מכשירים משום ששיטתם כשיטת **רַבִּי אֶלְעָזָר חִיא, דְּאָמַר עֵדֵי מְסֵירָה כָּרְתֵי** – העדים שמעידים על מסירת הגט הם המכשירים את הגט, וכיון שעדי המסירה צריכים לקרוא מה שכתוב בגט לפני מסירתו, אין לחשוש שמא היא תזייף את הגט, כיון שבשעה שתבא להינשא תצטרך להביא את עדי המסירה לפנינו, והם יעידו אם היה בו תנאי או לא.

הגמרא מביאה מחלוקת עד מתי מכשירים גט שנכתב על דבר שיכול להזדייף: **וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר** [האמורא], **לֹא הִכְשִׁיר רַבִּי אֶלְעָזָר** [התנא] גט שנכתב על דבר שיכול להזדייף, **אֶלָּא לְאַלְתַּר** – רק אם באותו יום שהיא קיבלה את הגט באה לבית דין שיתירו לה להינשא, שבאותו יום עדיין זוכרים העדים אם היה תנאי בגט, ואם זייפה את הגט יכחישוה, **אֲבָל מִכָּאן עַד עֲשָׂרָה יָמִים, לֹא** – אבל אם המתינה עם הגט עשרה ימים, וכל שכן אם המתינה יותר, הגט פסול, **חַיְישִׁינַן דְּיִלְמָא הֲוָה בֵּיהּ תְּנָאָה וְזַיְּפָתֵיהּ** – כי חוששים שמא היה בו תנאי לרעתה, והיא מחקה אותו, ואין העדים זוכרים מה היה כתוב בו כיון שעברו כמה ימים. **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֲפִילּוּ מִכָּאן עַד עֲשָׂרָה יָמִים** הגט כשר, כיון **דְּאִם אִיתָא דַּהֲוָה בֵּיהּ תְּנָאָה, מִידְּכַר דְּכִירֵי** – אם היה בגט תנאי, העדים שמסרו את הגט זוכרים אותו אפילו לאחר זמן רב.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר [האמורא], **לֹא הִכְשִׁיר רַבִּי אֶלְעָזָר** [התנא] שטר שנכתב על דבר שיכול להזדייף, **אֶלָּא בְּגִיטִּין** – גיטי נשים, שיכולה להביא את הגט מיד לבית דין, ויתירוה להינשא, ושוב אינה צריכה את הגט כיון שנתפרסם היתרה, **אֲבָל בִּשְׁאָר שְׁטָרוֹת**, כגון שטרי חוב, **לֹא** התיר רבי אלעזר לכותבו על דבר שיכול להזדייף, כי שמא לא יוציא המלוה את השטר רק לאחר זמן, וישכחו עדי המסירה מה היה כתוב בו, ואז נסמוך רק על עדי החתימה, ויתכן שהוא מחק מה שהיה כתוב שם, וכתב דברים אחרים, וחתימת העדים עומדת במקומה. וראיה לדבר, **דִּכְתִיב** גבי שטר מכר (ירמיה לב יד) 'וְנָתַתָּם בִּכְלִי חֶרֶשׂ לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים', משמע שצריך לכתוב את השטר על דבר שיכול להתקיים זמן רב, והיינו דבר שאין יכול להזדייף שיוכלו לסמוך עליו גם לאחר זמן רב.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֲפִילּוּ בִּשְׁטָרוֹת התיר רבי אלעזר לכתבם על דבר שיכול להזדייף, משום שסובר שהעדים שמסרו לפניהם זוכרים גם לאחר עשרה ימים, וממילא יכול לעמוד ימים רבים. שואלת הגמרא, **וְהָכְתִיב** 'לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים', ומשמע שצריך ששטר יהיה כתוב על דבר שיכול לעמוד זמן רב. משיבה הגמרא, **הָתָם עֲצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לָן** – אין כוונת הפסוק שיש לכתוב שטר באופן שיוכל להתקיים זמן רב, אלא לתת עצה טובה לאדם כדי שישמרו זכויותיו, שיניח שטרותיו בכלי חרס ובכך יתקיימו זמן רב: נאמר בתורה (דברים כד א) 'וכתב לה ספר כריתות', ודרשו חכמים (לעיל כ.) 'וכתב לה' שיהיה הגט נכתב לשמה של האשה. אלא שנחלקו התנאים (לעיל ג:) במה הדברים אמורים, רבי מאיר אומר שאין הכתוב מדבר לענין כתיבת הגט אלא לענין חתימתו, שעדי החתימה הם אלו שמחמתם חל הגט העושה כריתות. ולדברי רבי מאיר הצריכה התורה שתהא חתימתם לשמה, אבל כתיבת הגט אין בה שום תנאי ואפילו מצאו באשפה כשר (להלן כג.). ורבי אלעזר אומר שעדי המסירה הם אלו שמחמתם נעשה הגט לספר כריתות, ומדין תורה אין צריך כלל חתימת עדים בגט, ולכן בהכרח שדיברה התורה מענין כתיבת הגט שצריכה להיות לשמה (לעיל ג:). שיטת רבי יהודה שצריך שיהיו גם הכתיבה וגם החתימה לשמה (לעיל ג:, ד.).

במשנה שלפנינו הכשירו כתיבת הגט על ידי חרש שוטה וקטן. והגמרא תברר כיצד להבין דין זה לרבי מאיר ולרבי אלעזר, ולפי מי מהתנאים נעמיד את משנתינו:

משנה

הַכֹּל כְּשֵׁרִין – כל אדם כשר **לִכְתּוֹב אֶת הַגֵּט, וַאֲפִילּוּ חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן** אף שאין להם דעת, כשרים הם לכתוב את הגט. וכן **הָאִשָּׁה כּוֹתֶבֶת אֶת גִּיטָּהּ**, והגט כשר אף שצריך להיות נכתב מכספו של הבעל, אלא שצריכה האשה להקנות את הגט לבעלה, והוא נותנו לה לשם גירושין, ומגורשת בגט זה. **וְכֵן הָאִישׁ כּוֹתֵב אֶת שׁוֹבָרוֹ** – את שטר פרעון הכתובה, אף שהדרך היא שהאשה כותבת שובר לבעלה לראיה שפרע כתובתה. והטעם הוא, מפני **שֶׁאֵין קִיּוּם** – כשרות **הַגֵּט** – תלוי **אֶלָּא בְּחוֹתָמָיו** – בעדים החתומים בו. שעדי החתימה הם אלו שמחמתם חל הגט, וכיון שעדים כשרים חתמו על הגט לשם האשה המתגרשת, לכן אפילו חרש שוטה וקטן יכולים לכותבו, וכן האשה יכולה לכתוב את הגט. וכן שובר שחתומים עליו עדים כשרים כשר לראיה שהבעל פרע את הכתובה, אף שכתבו הבעל:

גמרא

מקשה הגמרא, מדוע הגט כשר אם כתבוהו חרש שוטה וקטן, **וְהָא לָאו בְּנֵי דִּיעָה נִינְהוּ** ואינם יודעים לכתוב את הגט לשמה, שלדעת המקשן משנה זו היא כשיטת רבי אליעזר הסובר שגט צריך להיכתב לשמה של האיש והאשה, ואין חרש שוטה וקטן יודעים לכתוב לשמה.

מתרצת הגמרא, **אָמַר רַב הוּנָא**, אכן המשנה היא כשיטת רבי אליעזר וצריך שיכתבו את הגט לשמה,

---

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט טבת, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

...לפלא שאינו מזכיר משיחותיו והשפעתו על שכניו, וכמו שכתבתי לו ועוררתיו על זה, זה איזה פעמים, ובודאי עושה בזה, והרי חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם, ובמילא יהיו בודאי פירות מזה. וגודל הזכות דלהוציא יקר מזולל כבר אמורה בדברי רז"ל בכמה מקומות ואדם אוכל מפירותיהם בעולם הזה בהטבת הבריאות ובכלל בהמצטרך הן בגשמיות והן ברוחניות, וכיון שיום ההילולא עשרה בשבט ממשמש ובא, בטח ימצא אותיות המתאימות להסביר להשכנים שלו מעבודת הקדש של כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר עמל בה בחיים חיותו בעלמא דין, שאחד היסודות שלה היא אהבת ישראל שבמילא הביאה לקירוב בני ישראל מחוגים שונים למקור החיים והטוב הוא ה' אלקינו על פי הדרכים שהורנו בתורתו תורת חיים, והשי"ת יצליחו גם בזה.

בברכה לבשר טוב מהטבת בריאותו בקרוב ממש ובכל הנ"ל.